

**Bijzondere leerstoel namens het KSGV
'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid,
met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging'
aan de faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap
van de Rijksuniversiteit Groningen**

Jaarverslag oktober 2021 - december 2022

prof. dr. T.H. Zock

Context

De bijzondere leerstoel 'Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor het domein van de geestelijke verzorging' is ingesteld door het KSGV, Studiecentrum voor levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, en wordt financieel ondersteund door de VVP, Beweging voor eigentijds geloven. Per 1 november 2005 is de leerstoel in een omvang van 0.2 fte bezet door dr. T.H. Zock. De leerstoel is ondergebracht bij de vakgroep Vergelijkende Religiewetenschap van de Faculteit Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap van de Rijksuniversiteit Groningen. De leerstoelhouder was tot 1 maart 2014 aan deze faculteit tevens werkzaam als hoogleraar godsdienstpsychologie met bijzondere aandacht voor de geestelijke verzorging (zie verder www.rug.nl/staff/t.h.zock/index). Vanaf 1 januari 2015 heeft zij tevens een eigen bedrijf op het gebied van training, supervisie en coaching (zie www.hettyzock.nl/).

Het curatorium van de leerstoel bestond tijdens de verslagperiode uit de leden: prof. dr. M. Popovic (Rijksuniversiteit Groningen), prof. mr. dr. A.R. Mackor (Rijksuniversiteit Groningen) en prof. dr. M.H.F. van Uden (voorzitter curatorium, Universiteit van Tilburg).

De 'Stichting Geestelijke Verzorging en Geestelijke Gezondheid' (SGV&GG) is belast met het verwerven en beheren van geldmiddelen ten behoeve van de leerstoel. Het bestuur van de SGV&GG bestond tijdens de verslagperiode uit de leden dr. N.M. Hijweege-Smeets (voorzitter), W. Jumelet (penningmeester) en G. Eijsbouts (secretaris).

Het KSGV is een studiecentrum dat zich richt op de relatie tussen levensbeschouwing en geestelijke gezondheid. Een belangrijk streven van het KSGV is het bevorderen van een geestelijk gezonde omgang met levensbeschouwing en zingeving. Het KSGV wil deze doelstelling realiseren door studiebijeenkomsten, publicaties, onderzoek, deskundigheidsbevordering, en door het instellen en in standhouden van bijzondere leerstoelen. Het KSGV onderneemt zijn activiteiten vanuit een christelijke inspiratie.

De VVP (Vereniging van Vrijzinnige Protestantenvan in Nederland) is een beweging voor eigentijds geloven. Vrijzinnigheid is een persoonlijke manier van geloven, die geworteld is in het christendom. Vrijzinnig geloven kenmerkt zich door een vrije en kritische omgang met de Bijbel en de christelijke traditie; kritisch want zowel Bijbel als tradities zijn gevormd binnen een

bepaalde context, en vrij omdat iedere generatie haar eigen vertaling moet maken. Vrijzinnigheid is open naar de cultuur en gericht op menselijkheid.

De VVP neemt haar plaats in binnen de Protestantse Kerk in Nederland, terwijl het gesprek met anderen in alle openheid wordt gezocht.

Algemeen

De termijn van deze leerstoel eindigt op 1 juni 2023. Op 9 juni 2023 zal in Groningen een afscheidssymposium gehouden worden, voor geestelijk verzorgers en pastores. Titel: 'Bezinsels. Zintuig-breed in gesprek'.

Op *onderzoeksgebied* werd wederom de meeste tijd besteed aan het door ZonMw gefinancierde onderzoek 'Spirituele zorg dichtbij huis'. Daarnaast werd gewerkt aan twee kleinere onderzoeksprojecten, en een aantal artikelen gepubliceerd.

De leerstoelhouder begeleidde diverse *promovendi*.

Voor de VVP en het KSGV werden diverse activiteiten ontplooid.

Onderzoeksprojecten

1. 'Spirituele zorg dichtbij huis' (ZonMw project)

In deze verslagperiode werd het op 15 maart 2019 gestarte onderzoek 'Spirituele zorg dichtbij huis' (ook bekend als 'PLOEG-1') afgerond. Half oktober ontvingen wij de goedkeuring van het eindverslag en de financiële eindrapportage.

Er zijn diverse producten opgeleverd: een onderzoeksrapport; een folder met stappenplan voor de verbetering van de samenwerking van geestelijk verzorgers en hun samenwerkingspartners; een adviesplan voor bestuurders, beleidsmedewerkers en coördinatoren; en een werkboek (syllabus voor in company training, en te gebruiken in initieel onderwijs voor GV). Deze producten zijn beschikbaar via <https://palliaweb.nl/projecten/zingeving-in-de-thuissituatie>

Voor het ontwikkelen van een (in company) training voor geestelijk verzorgers en hun samenwerkingspartners, wordt samenwerking gezocht met vergelijkbare ZonMw projecten (waaronder de andere twee PLOEG projecten); hiervoor hopen we een kleine vervolgsubsidie van ZonMw (een zogenaamde VIMP) te krijgen.

2. Levensbeschouwing van niet-gezonden geestelijk verzorgers

Samen met dr. Brenda Mathijssen (RUG), dr. Wim Smeets (Radboud Medisch Centrum) en Nelleke ten Napel-Roos (geestelijk verzorger Radboud Medisch Centrum) is een onderzoek opgestart naar de rol van levensbeschouwing bij de leden van de SING (de sector van niet-gezonden geestelijk verzorgers van de VGVZ). Door persoonlijke (werk)omstandigheden heeft de promovendus het afgelopen jaar minder tijd dan gehoopt kunnen besteden aan haar onderzoek. Op grond van een conceptuele analyse is een theoretisch artikel over deze materie gepubliceerd.

Het empirisch deel van het onderzoek bestaat uit een digitale enquête en kwalitatieve interviews. De digitale enquête is afgerond, en het concept artikel hierover zal begin 2023 aangeboden worden aan een tijdschrift. Een plan voor de kwalitatieve interviews ligt klaar; deze zullen in de loop van 2023 gehouden worden.

Voor het empirisch gedeelte van het onderzoek is een subsidie van 3460 euro van de Pius stichting (via de RING-GV) verkregen.

3. Nederlandse Katholieke godsdienstpsychologen

Samen met Prof.dr. Hans Alma (VU) en prof.dr. Herman Westerink (RU/Leuven) (begeleidingscommissie) is een biografisch onderzoek opgestart over de achtergrond en invloed van Nederlandse Katholieke godsdienstpsychologen in de 20^e eeuw, op basis van archiefmateriaal. (Waarschijnlijk: Jan van der Lans, Arnold Uleyn, Coen van Ouwerkerk en Willem Berger.) Het onderzoek zal uitgevoerd worden door prof.dr. Ruud ter Meulen, die voor dit project verbonden wordt aan het Titus Brandsma Instituut in Nijmegen.

De uitvoerder heeft het laatste jaar het nodige archiefwerk gedaan en publicaties van de betreffende godsdienstpsychologen bestudeerd. Het project heeft vertraging opgelopen, omdat een belangrijk deel van het archief nog niet toegankelijk was.

Voor dit project is een subsidie van 5000 euro van het Arnold Uleyn fonds verkregen.

Promotiebegeleiding

Promovendus aan de faculteit

-Anieljah de Kraker, 'Geestelijke verzorging in het aardbevingsgebied' (start 1 juli 2019) (samen met dr. J.K. Muthert, RUG, en prof.dr. M.N. Walton, PThU); promotie verwacht in 2023. De promovendus is, vanwege persoonlijke omstandigheden, gestopt met haar promotieonderzoek.

Buitenpromovendi

-Nelleke ten Napel-Roos, geestelijk verzorger: 'Levensbeschouwing en spiritualiteit van niet-gezonden geestelijk verzorgers' (promotievoorstel in voorbereiding) (samen met dr. W. Smeets, Radboud MC, en dr. B. Mathijssen, RUG).

Overige betrokkenheid bij promoties

-Lid van de beoordelings- en oppositiecommissie van Annelieke Damen, 'Outcome research into chaplaincy. Advancing 21st century healthcare chaplaincy in the Netherlands and the United States'. UvH, 18 januari 2022.

-Lid van de beoordelings-en oppositiecommissie van Niels den-Toom, 'The Chaplain-Researcher. The Perceived Impact of Participation in a Dutch Research Project on Chaplains' Professionalism'. PThU, Groningen, 6 oktober 2022

Publicaties

Wetenschappelijk

- 'Erik H. Erikson, *Young Man Luther: A Study in Psychoanalysis and History* (1958). A Psychosocial Interpretation of Luther and its Relevance for Understanding Religious Identity Formation Today'.

NTT Journal for Theology and the Study of Religion, 2022, 76 (1), 61-75.

- 'What's in a name? Existential or spiritual care in plural, secular societies. Conceptual reflections from a Dutch perspective'. In: Anne Austad & Lars Johan Danbolt (eds.). *Ta vare. En bok om diakoni, sjelesorg or existentsiell helse. Festschrift til Hans Stifoss Hanssen. VID vitenskapelige høyskole*, 2022, pp. 127-138.

- 'Not of this world? Spiritual care and meaning-making from the perspective of the psychology of religion'. In: Marinus H.F. van Uden & Peter J. Verhagen (eds.), *The long and winding road* (International Series in Mental Health and Religion 5), Shaker 2022, pp. 41-72.

Vak- en populaire publicaties

- 'Scheiding der geesten'. *Vrijzinnig*, 15(1) (maart 2022), p. 11.

- 'Heilige woede'. *Vrijzinnig*, 15(4) (december 2022), p. ..

Lezingen

- 'Harry Potter en de zin van het leven'. VVP Leiden/Oegstgeest, 6 maart 2022.

- 'Harry Potter en de zin van het leven'. VVP Zaanstreek 15 maart 2022.

- 'Harry Potter en de zin van het leven'. VVP Assen, Assen 15 mei 2022.

- Presentatie op het convent van Remonstrantse predikanten (thema: 'Samenwerken aan remonstrants levensbeschouwen'), Utrecht, 13 juni 2022.

- 'Tot hier en nu verder!'. Kennisfestival Zorg voor Zingeving (afrondding van de PLOEG projecten), Ede, 30 september 2022.

- 'Harry Potter en de zin van het leven'. Publiekslezing USCIA-KSGV, Antwerpen, 6 december 2022. <https://youtu.be/fG8l4d5JWnU>

Congressen/studiedagen

- Deelname aan de werkconferentie van Scandinavische en Nederlandse onderzoekers geestelijke verzorging, Oslo, 8-10 juni 2022.
- Deelname aan het convent van vrijzinnige voorgangers, Elspeet, 12-13 oktober 2022.
- Deelnemer aan de jaarlijkse conferentie van de American Academy of Religion (AAR), Denver, 18-22 november 2022.
- Lid van de organisatiecommissie van de Conference of the International Association for the Psychology of Religion (IAPR) in Groningen, 21-24 augustus 2023.

Relevante lidmaatschappen

- Voorzitter van Stichting Aanpakken (subsidieert nascholing van PKN predikanten en kerkelijk werkers) (tot 16 mei 2022).
- Lid van het bestuur van het KSGV.
- Lid van de redactieraad van International Series in Mental Health and Religion (Shaker Verlag, Aachen).
- Lid van de redactieraad *Tijdschrift Geestelijke Verzorging* (TGV) (sinds jan. 2018).
- (Bestuurs)lid Vrijzinnig Universitair Netwerk (VUN).
- Lid van de voorbereidingscommissie 'De Vrijzinnige Lezing'.
- Lid van de Raad van Advies van het OVP (Opleidingsinstituut voor theologie, levensbeschouwing en geestelijke begeleiding in Vrijzinnig Perspectief).
- Lid van de Commissie van Bezwaar van Vrijzinnigen Nederland.
- Secretaris/penningmeester van Stichting Steunfonds Vrijzinnig Hervormd Godsdienstig Leven.
- Lid van het curatorium van de Remonstrantse Broederschap (sinds januari 2021).

Advisering en diversen

- Lid van de herbeoordelingscommissie van de opleidingen theologie en religiewetenschap aan de VU Amsterdam (17 oktober 2022) en de Radboud Universiteit Nijmegen (4 november 2022).
- Lid van de leergemeenschap 'Levensbeschouwelijke diversiteit en interlevensbeschouwelijke geestelijke verzorging' (onderdeel het op 1 oktober 2021 gestarte ZonMw project 'Kennismerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging').
- Lid van de Raad van Advies van ZonMw project 'Kennismerkplaats Zingeving en Geestelijke Verzorging' (gestart op 1 oktober 2021).
- Betrokken bij het schrijven en redigeren van het handboek Interlevensbeschouwelijke geestelijke verzorging (VU).
- Interview op Kerknet (digitaal platform van de RK kerk in Vlaanderen) n.a.v. de lezing over Harry Potter: <https://www.kerknet.be/kerknet-redactie/artikel/de-regel-van-harry-potter-9-wijze-lessen-voor-het-leven>

Activiteiten direct relevant voor de Vereniging van Vrijzinnige Protestanten in Nederland

- De leerstoelhouder is de 'trait-d'union' tussen KSGV en VVP, en beoogt ondermeer vanuit de redactie van het KSGV publicaties te initiëren die relevant zijn voor vrijzinnige voorgangers.
- Lid van de Raad van Advies van het OVP (Opleidingsinstituut voor theologie, levensbeschouwing en geestelijke begeleiding in Vrijzinnig Perspectief).
- Lid voorbereidingsgroep 'De Vrijzinnige Lezing' (Rick Benjamins).
- (Bestuurs)lid van het Vrijzinnig Universitair Netwerk.
- Lid van het curatorium van de Remonstrantse Broederschap.
- Artikelen in *Vrijzinnig*.
- Lezing over Harry Potter voor verschillende VVP afdelingen.

T.H. Zock
Utrecht, 9 december 2022